

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 3 məhərrəmülhəram sənə 1337. 10 təşrini-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə: 6-91. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.

Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

HÖKUMƏT QƏRARDADI

Ərazi Nəzarətindən

Əmr nömrə 44

Altağac meşəliyinin 2-ci dərəcə meşəbəyisi V. T. Vartanov təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 1-dən xaric edilir.

Ərazi naziri:

X[osrov bəy] Sultanov

Əmr nömrə 46

Nəcəf bəy Vəzirov Azərbaycan Cümhuriyyətinin Baş Meşəbəyi müfəttiş[i] və müvəqqəti Meşə naziri təyin edilir.

Ərazi naziri:

X[osrov bəy] Sultanov

Ədliyyə Nəzarətindən əmr

6 təşrini-əvvəl [oktyabr] 1918

Bakı nahiyyə məhkəməsinin üzvləri Pyotr Karpoviç Baturin, İvan Osipoviç Viquro, Qriqori Andreyeviç Ter-Mikaelyans, Adam İvanoviç Dzerjanski və Nikolay Avraamoviç Pastuxov höku-

mətin 24 haziran [iyun] 1918 tarixli qanununu mövcibincə [qanununa görə] 20 temmuz [iyul] 1918 tarixindən vəzifələrindən xaric olunurlar.

Ədliyyə naziri əvəzinə:

T[eymur bəy] Makinski

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Almaniyada

1 – Almaniyada hüsula gələn siyasi təcəddüdlərin [yeniliklərin] iki müxasim [düşmən] zümrəsi arasında etilaf [uzlaşma] hüsuluna səbəb olacağı zənn olunur.

2 – Almaniyada mövcud siyasi firqə rüəsası [siyasi partiya liderləri] yeni vəziyyət qarşısında mövqelərini təyin etmək üzrə Berlinə gəlməkdədir.

3 – Baş Vəkil [Baş Nazir] Prins Maks Baden proqramını yaxında Məclisə tövdi edəcəkdir [təhvil verəcəkdir].

***

Müttəfiqlərin Sibiriya siyasəti

Japon qəzetlərində İngiltərə ilə Fransanın Sibiriyanı kontrol altında bulundurmaq istədiklərini yazırlar.

* * *

Bolşeviklərin hərəkəti

Bolşeviklər idareyi-ürfiyyə [hərbi rejim] ilə böyük Rusiyanı idareyi-əsgəriyyə [hərbi üsuli-idarə] altına almaq istədikləri Stokholmdan bildirilir.

* * *

Bolqarıyada

Almaniyada təhsildə bulunan bolqar tələbəsi, Malinovun siyasətini təqbih etmişlərdir [pisləmişlər].

Osmanlı “Milli” ajansı

Kopenhagen – 29 eylül [sentyabr]. Prus[siya] Hərbi Nəzarəti nümayəndəsi Reyxstaqın Baş Komitəsinin gizli iclasında demişdir ki, almanlar martın 15-i - haziranın [iyunun] 15-i kimi müharibələrdə 500000 nəfər tələfat vermişdir. Ağustosun-temmuzun [iyulun] 15-dən eylülün 15-ə kimi geri çəkilməyi əsnasında 45000 məqtul [öldürülmüş], 155000 məcruh [yaralı], 50000 nəfər əsir vermişdir.

Berlin – 26 eylül. Elzas-Lotaringiyanın bir para cəhətlərinin [yerlərinin] təxliyyəsi barəsində verilən düşmən xəbərini [xəbərlərini] təkzibindən ötrü rəsmi surətdə elan edilir. Ən yaxın zamanda Elzas-Lotaringiya təxliyyəsi barəsində şayiət dəvəran etməyə [şayiələr dolaşmağa] başlanmışdır. Bundan naşi [buna görə] elan edilir ki, uzaq məsafədən başlanan Mayns və başqa mövqelər bom-

bardmanı [əsnasında] əhalinin həyat və əmlakını mühafizədən ötrü, düşmənin mərmiləri erişəcək mövqeləri təxliyyə etmək məcburiyyətində qaldıq. Bu təxliyyə məsələsi nizam üzrə aparılır.

MÜHARİBƏ MEYDANINDA

Təbliği-rəsmi

1 – Bütün cəbhələrdə vəziyyət təbəddül etmədi [dəyişmədi].

2 – Qərb cəbhəsi müharibələrində 26 eylülə [sentyabrda] düşmənin 54 təyyarəsi ilə 10 sabit balonu düşürülmüşdür.

3 – Bir ingilis səfineyi-ticariyyəsi [ticarət gəmisi] ilə bir torpidosu müsədimə edərək [toqquşaraq], torpedo qərq olmuşdur.

“Milli”

Gürcüstan Teleqraf Acentəsindən

Qərb cəbhəsində.

Berlin – 26 sentyabr. Axşam verilmiş hərbi xəbər.

Şampanda və Arqon ilə Maas arasında geniş cəbhədə başlanmış firəngingilis atəş hazırlığı 11 saat davam etdikdən sonra müvəffəqiyyətə nail olmayaraq sükuta məcbur olmuşdur. Düşmən bizim xəttimizi yarmaq istəyirmiş. Bizim xətlərdən ötrü başlanmış mübarizə davam edir.

* * *

“Borba” nam Tiflis qəzetəsində təşirini-əvvəlin [oktyabrın] 2-dən hərbi cəbhəsindən alınmış şu teleqraflar

dərc edilmişdir:

Berlin – 29 sentyabr. Hərbi xəbər. İngilislər belçikalılar ilə bərabər təərrüzləri [hücumlarının] dairəsini genişlədərək Flandriya və Kambre üzərinə yürümüşlər. Firəng və amerikalılar isə Şampanda Arqon ilə Maas miyanında [arasında] yeni təərrüzlər yapmışlar.

Kronprins [Vəliəhd şahzadə] Ruprext ordusu dəniz kənarından başlayaraq Lisə kimi bütün gecəni atəş ilə keçirdi. Şu toqquşma Diksmoyde ilə Veyfvegen miyanında güclənib, səhər zamanı müdafiə şəklini aldı. Diksmoyde ilə Veyfvegendən cənuba ingilis və belçikalılar təərrüzlər yapırdılar.

Düşmən bizim bir para xəndəkləri tutmaq müvəffəqiyyətinə nail olduğundandır ki, topçu xətlərimizə çatmışlar. Günortadan sonra düşmən işbu xətt üzərinə təərrüzdə davam edirdi: Diksmoydedən cənubdakı dəmiryolu təpəsi, Klerken, Hutulst, Stadenreke, Stadenberq (bu ad dəyişmişdir). Bu xətt əleyhinə açılan düşmən təərrüzləri axşama kimi müharibə meydanına keçirdiyimiz ehtiyat hissələri tərəfindən dəf edilmişdir. Vişate hündürlükləri düşmənin dəfəatlı [təkrarlanan] hücumlarına məruz qalarsa da, bizim əlimizdə qalmışdır. Kambredən qərbə dün səhər tezdən biz öz xəttimizi açıq səhradan arxa xətt tərəfə, Kodridən qərbdəki Arle-Obinye və Kambre-Markuendən cənub-qərbə, əski xəttimiz Viller-Qüsleyn tərəfə çəkdik. Eylülün 27-dəki müharibədə Markuen kanalı kənarlarındakı xətlərimizi

itirdiyimizdən naşi, bugünkü təbədülatı [dəyişikliyi] yapmaq məcburiyyətində idik. Bu işi gecə yaptığımızdan naşi, düşmən tərəfindən heç bir təşəbbüsət görülmədi. Düşmən səhər təxliyyə etdiyimiz xətti dəhşətli atəş altına almışdır. Günorta zamanı düşmən böyük qüvvələr ilə təərrüz yaraq, Kambredən şimal-qərb və qərbə tərəf xətləri təzyiq altına almağa başladı. Tərəfimizdən dəf edilmişlər. Habelə Markuendən cənuba tərəf başlanan təərrüz də tərəfimizdən saxladılmışdır.

Almaniya Kronprins ordusu. Elet-En arasında biz xəttimizi Uaza-Ena kanal arxası Elet üzərindəki Anizi-le-Şato, En üzərindəki Burje tərəfinə çəkdik. Düşmən tərəfindən iqdamat [təşəbbüs] müşahidə olunmamış.

Berlin – 29 sentyabr. Bir neçə gün zərfində layihə üzrə hazırlanan qoşun hərəkəti düşmən tərəfindən heç bir iqdamat olunmadan qövdən feilə [sözdən işə] gətirilmişdir. Syuipdən qərbə bizdən ötrü müvəffəqiyyətli surətdə pişdar [ön qüvvələr] toqquşmaları davam edirdi. Syuipp ilə Ena arasında, Arqon ilə Maas miyanında [arasında] düşmən güclü təərrüzlər yapmışdır. Bu təərrüzlər xüsusən dün düşməndən ötrü dəhşətli olaraq böyük tələfata səbəb olmuşdur. Bizim bir çox başqa-başqa hissələrdən mürəkkəb qoşunlarımız işlərinin müşküllüyünə baxmayaraq, şücaətlər ibraz edərək [göstərərək] düşmən təərrüzlərini qəhrəmananə bir surətdə dəf etmişlər.

Syuipp ilə Ena miyanında firənglər altı dəfə tanklar köməyilə tərrüz yapsalar da, dəhşətli müharibələrdən sonra geri atılmışlar. Düşmənin yeganə müvəffəqiyyəti məhəlli əhəmiyyəti haiz [lokal əhəmiyyətə sahib] Sommpini işğal etməkdən ibarətdir ki, bizim müdafiə xəttimizin içəri tərəfindədir. Arqonlarda düşmənin Er vadisindəki hərəkətindən naşi, biz o xətlərimizi Binervilldən cənub-şərqə, Apremondan cənub-qərbə tərəf çəkmək məcburiyyətində olduq.

Amerikalılar hərbə yeni firqələr sövq edərək dəfaətlə Apremon-Sierj və Arqon yamacı bərabərindəki Briələ dəfaətlə tərrüzlər yapmışlar.

Onlar burada məhəlli əhəmiyyəti haiz bir para müvəffəqiyyətə nail olmuşlar. Sierjdən şərqə Apremon ətrafında bizim xətlərimizi Kumel və Feyn meşələrinə tərəf sıxmışlar. Burada düşmənin tərrüzatı [hücumları] bizim müdafiə xətlərimizə rast gələrək dayandırılmış və əlbəyaxa müharibəsindən sonra dəf edilmişdir. Biz əks-tərrüz yapmışıq.

Bizim hava donanmamız müvəffəqiyyətli hücumlar yaparaq düşməne böyük tələfat vermişdir. Dünkü müharibələrdə düşmənin 150-dən ziyadə tankları tərəfimizdən təxrib edilmişdir [sıradan çıxarılmışdır]. Biz dün düşmənin 33 təyyarə, 3 ədəd balonlarını vürmüşüq.

Berlin – 29 sentyabr. Hərbi xəbər. İprdən şərqə məhəlli toqquşmalar olmuş, Kambre ilə Sen-Kanten arasında

güclü müharibələr davam edir. Geniş cəbhə boyu başlanmış ingilis təzyiqrəti müvəffəqiyyətə nail olmamışdır. Şampanda və Arqon ilə Maas arasında başlanmış firəng-amerikalıların tərrüzatı dəf edilmiş, fəqrət Ardelin hər iki kənarında düşmən bir qədər irəli soxulmuşdur.

Berlin – 30 sentyabr. Axşamkı hərbi xəbər. Flandriyada filcümlə [bütünlüklə] gün sakit keçmiş. Kambrenin hər iki tərəfində yenilənmiş ingilis tərrüzatı müvəffəqiyyətə erməyərək, böyük tələfatna səbəb olmuşdur. Axşam zamanı Le-Katledən qərbə müharibələr kəsbi-şiddət etmişdir [şiddətlənmişdir]. Şampanda firənglər xüsusi tərrüzlər yapirlar. Arqondan şərqə amerikalıların güclü tərrüzləri dəf edilmişdir.

Berlin – 30 sentyabr. Kronprins Ruprext və Boyn ordusu. Düşmən Flandriyada öz tərrüzatında davam edirdi. Eylülin 26-da düşmənin bizim sipərlərə soxulması bizi müdafiə xəttimizin sağ cinahı[nı] Handzeym arxasından geri çəkib Vitşate xəttini boşaltmağa məcbur etmişdir. Sol cinahda düşmənin Handzeym xətti, Zarren-Vest-rozebək xətləri əleyhinə açdığı tərrüzat tərəfimizdən dəf edilmişdir. Paşendeyl ilə Vossemolen arasında düşmən irəli soxulub, Morslede Dadizeleyə çatmışdır. Burada biz düşmənin təzyiqini dayandırdıq. Lis ətrafında Hautem tərəfindən Komen tərəf[ə] soxulmuş düşmən əks-hücumlarımız nəticəsi olaraq geri atılmışdır. Biz burada Lis ovasında müharibə edirik. Kambre

ilə Sen-Kanten arasında qızğın müharibələr davam edir. Düşmən şəhəri işğal etmək qəsdilə müharibəyə 18 firqə sövq etmişdir. Kambredən şimala tərəf 8 dəfə təkrar edilən təərrüzlər nəticəsiz qalmışdır. Tillo yaxınlığında biz müvəffəqiyyətli əks-təərrüzlər yapıdıq. Kambre, Provil və Kattenir ətrafında düşmən möhkəmləşməyə müvəffəq olmuşdur. Biz burada şəhərin qərb tərəflərini Şelda arxasında tutub düşmənin dəhşətli hücumlarını dəf edirik. Markuendən şimala kanal üzərindən edilən düşmən təərrüzləri Kambre-Masniyer yolu üzərində dəf edilmişdir. Markuendən cənuba düşmən bizi Masniyer-Krevekur kanalı tərəfinə sıxmışdır. Düşmən bizi Vaani və Bellikurdan təzyiq altına almış. Biz düşmənin kərratla [dəfələrlə] etdiyi təərrüzlərini tamamən dəf etdik. Bir neçə vaxt müqəddəm [əvvəl] [qeyb] etdiyimiz Viller-Qüsleyni yenidən işğala müvəffəq olduq. Düşmən tərəfindən tutulmuş yeni sipərlər, tərəfimizdən yapılan müvəffəqiyyətli əks-hücumlar nəticəsində işğal edilmişdir. Qonnelye və Viller-Qüsleyn ətrafında dəhşətli müharibələrdə iştirak edən firqələrimiz ehtiyat qitəatımız vasitəsilə əks-hücumlar yaparaq, Markuen tərəfindən üzərimizə yürüməkdə olan düşməni geriyyə püskürtmüşdür. Bellikur ilə Bellenqliz[də] düşmən kanaldan irəliyə soxulmuş. Axşam zamanı düşməni işbu xətlərdə dayandırdıq. Bellikurun qərb tərəfləri, Qrikurdan şimala düşmən təərrüzçülərini dəf edən

alaylarımız axşam zamanı buradan öz cinahlarını Leokur tərəfinə çəkməyə məcbur olmuşlar. Bizim üçün müvəffəqiyyətli olan dünkü müharibələrdə bizim bütün hissələrimiz iştirak etmişlər. İngilislər məhəlli əhəmiyyəti haiz müvəffəqiyyətə böyük tələfat müqabilində nail olmuşlar.

Alman Kronprins və Qalvits ordusu. Düşmən Uaza və Ena kanalı dairəsindəki təərrüzlərində davam edir. Buradakı pişdarlar [ön qüvvələr] toqquşmasında biz əsirlər aldıq. Syuipp ilə Ena arasında firənglər, Arqonun şərq yamacı üzərinə və Arqon ilə Maas arasında amerikalılar öz təərrüzlərində davam etməkdədirlər. Düşmən dün müharibə meydanına bir neçə yeni firqələr sövq etmişdir. Oberne ilə Sommpri arasında düşmən 9 dəfə təərrüz yapmışdır. Manr və Arbeyldən şərqə olan ərazi düşmən əlində qalmışdır. Biz axşam zamanı düşməni dəf etdikdən sonra Arbeyl, Seşo-Vukozvildən şimala olan Liridə duruyoruz.

Arqon meşələrinin şərq kənarlarındakı sipərlərimiz və Arqon ilə Maas arasındakı xətlərimizi amerikalılar zorlamışlar. Bunların təərrüzatı müvəffəqiyyətə nail olmamışdır. Lirinin vadilərində biz düşməndən Apremon ilə Montrebo meşəsini işğal etdik. Burada amerikalıları kilometrədən ziyadə geri püskürtmüşük. Dün biz 45 düşmən təyyarəsini vurduq.

“Press-büro”nun 24 eylül [sentyabr] tarixindən verdiyi məlumata görə, eylülün 16-da bir çox qatil və canilər

tərəfindən Reyn və Mozel nahiyələrində neçə Almaniya şəhər və kəndləri bombardman edilmişdir. Düşmən əksinə şəhadət [şahidlik] edərsə, yalandır. Onların məqsədi alman millətini və məxsusiyyətini məhv etməkdir. Bu maarif yolunda “mübarizə” edənlər Maynsdakı İohan kilsəsinin dağılması və Ştutqartda 6 qadının və 4 çocuğun öldürülməsi ilə fəxr edə bilərlər. Xüsusi müllklərə və hərbi müəssisələrə zərər dəyməmişdir. Bu “müharibə” zamanında düşmən 36 buçuq saat vaxt itirmişdir. Düşmənin 9 təyyarəsini vurmağa müvəffəq olduq. Böyləliklə düşmənin bu dəfəki hücumunun əhəmiyyəti olmadı. Bununla düşmən daha da bizim nifrətimizi qazanır. Alman milləti heç vaxt Mayns və Ştutqartdakı cinayətləri yadından çıxarmayacaqdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Avstriya və sülh

Avstriya Məclisi-Məbusanında sülh haqqında müzakirat və münaqişat cərəyan etmişdir.

Mütərikə [atəşkəs] barəsində şayiələr

Etilaf dövlətlərinin Haaqadan verdiyi məlumatlarına görə, bu il qışın əvəilində [əvvəllərində] dava meydanlarında sakitlik başlanan zaman müharibə [savaşa] hökumətlər iki tərəfin qəbul edə biləcəyi şəraitlə [şərtlərlə] mütərikəyə başlanılacaqdır. Mütərikə

əsnasında hərbi və sülh məsələləri də danışılacaqdır.

Sülh heyəti

Bolqariya sülh heyətinin üzvləri bu günlərdə Strumçiyə Müttəfiq dövlətlərin müvəkilləri yanına getmişlər.

Blok orduya etdiyi xitabında, hərbi və vətəndaş nizamının saxlanmasını tələb etmişdir.

İngiltərə fəhlələri sülh istəyirlər

Böyük İngiltərə Konfransında fəhlələr 2 milyon yarım səsə yarım milyon rəy müqabilində davanın uzadılmasına zidd bir qətnamə çıxarıb, davadan gözlənilən məqsədlərin elanını hökumətdən tələb etmişlərdir.

Bolqariya və sülh

Tiflisdə müntəşir [nəşr olunan] “Borba” qəzetəsi müxbirinin Londradan verilmiş “Bolqariya sülhdə iştirak edəcək” xəbərinin mənasını sorduqda, Almaniya nümayəndəsi doktor Tsuqmayyer demişdir ki: “Avstriyanın rəsmi elanından sonra Bolqariyanın bu növ hərəkəti bizə aşkar olmalıdır. Əlbəttə Avstriyanın böylə hərəkəti öz müttəfiqlərinin rəyinə müvafiq olub onların sülhdə iştirak edəcəklərinə şübhə qalmaq deyil. Almaniya və müttəfiqləri arasında heç bir ixtilaf yoxdur. Dobruca və Meriç məsələsindən naşi [ötrü] Türkiyə ilə Bolqariya arasında ixtilaf olmuş idiyə də, Tələt bəyin Berlin səfərindən sonra bu ixtilaf rəf olmuşdur [aradan qalxmışdır], zənn edirəm.”

BOLQARIYA HADİSATI [HADİSƏLƏRİ]

Bolqariya inqilabı barəsində bolşevik məlumatı

Moskva mətbuatında Berlindən 29 eylül [sentyabr] tarixindən böylə yazırlar: *“Bu günlərdə Almaniya parlament dairələrində dəvəran edən [gəzən] şayiələrə görə, Bolqariyada əsgər inqilabı vaqə olub, Bolqariyanın Əsgər Nümayəndələri Şurası Ferdinandda taxtdan düşməsinə təklif etmişdir. Bundan naşi, Ferdinand Macaristana getmişdir.*

Bolqariyadan alınan inqilab xəbərləri Berlin borsasında [birjasında] böyük həyəcana səbəb olmuşdur. Böyük zavodların səhmləri 60 faiz aşağı düşmüşdür.

Hindenburq və Lüdensdorf Berlinə gəlmişlər. Bu yaxınlarda Vilhelmin buraya qayıtması bəklənilir.”

* * *

Hintsin rəyi

Berləndə Hints Reyxstaqın Baş heyətində irad etdiyi nitqində Bolqariya hadisəti barəsində demişdir ki, o, vəziyyəti ciddi sanıb, Bolqariya Hökumətinin qarşı çıxacağına əmindir. Hints güman edir ki, Almaniya tərəfindən Bolqariyaya göndərilən qüvvə məmləkətdə hərbi nizamın iadəsinə [bərqərar edilməsinə] müvəffəq olacaqdır və Bolqariyanın ittifaqdan çıxmağı hələ qəti surətdə deyildir.

NƏZARƏTLƏRİMİZDƏ [NAZİRLİKLƏRİMİZDƏ]

Ticarət və Sənə'ət [Sənaye] Nəzarətində

İdarə işlərinə yaxın bir kişinin [nəfərin] təsəvvürəti-xüsusiyyəsi [şəxsi təsəvvürləri] ilə bərabər, bu işlərin əhvalından müxbirimizin aldığı məlumat bərvəchi-atidir [aşağıdakı kimidir]:

Şimdilik nəzarətlərin tədili və islah edildiyi [dəyişiklik və islahatlar aparıldığı] əsnada, daxili işimizin haqqında bir öylə fikir izhar etmək olmaz.

Xarici cəhətinə gəldikdə, arada bolşeviklərin bizə buraxdığı neft (mazut) məsələsi vardır ki, istər hökumət, istər mədən sahibləri bu məsələyə sakitanə baxammırlar. Bolşevik hökumətindən qalmış borcları vermək üzrə hökumət bunu bir rəhn [girov] kimi tələqqi [qəbul] edib, kəndi təhti-idarəsində [idarəsi altında] görmək istəyir.

Bundan maəda [başqa] hökumət, əski idarə və müəssisələri yenidən işə salıb, Bakı ticarət və sənə'ətini [sənayesini] gözəl bir vəziyyət almaq üçün çalışacaqdır. Ola bilsin ki, yeni açılmış Azərbaycan Dövlət Bankası [Bankı] bu istehsalatı (yəni nefti) girov qoymaq yaxud başqa əməliyyat yapmaq vasitəsilə neft mədənlərini irəliki halına gətirəcəkdir. Bu növ ilə müəssisələr ehtiyacını hökumət bankası ödəmiş olduğu halda, Hacı-Tərxan vasitəsilə Rusiya Hökuməti ilə də əlaqəni eyiləşdirəcəyi [yaxşılaşdıracağı] təbiidir. Rusiya neft satışı üçün bir meydan oldu-

ğundan, bu məsələ haqqında hökumət[in] böyük bir ciddiyət göstərəcəyinə qənaət hasil olunmuş.

Hala [hələlik] bu neft haqqında hökumət çabuqca sərhesab olmaq ilə bir sərmayə hazırlayacaqdır. Yaxud şu nefti sərvətdarlar miyanında [arasında] təqsim edərək [bölərək] onlara maddi bir müavinətdə [yardımda] bulunacaqdır. Ola bilsin ki, bir başqa yol ara[ya]caq olur.

Binaileyh bu xüsusda yollar pək çoxdur. Fəqət lazımdır ki, neft sənə'əti, əskidən kəndisini göstərmiş Bakı Neftçiləri Şurası (Sovet Syezd) kimi bir idarə təhti-nəzarətində olsun.

Bu idarəyə bizim etimadımız kamil və ticarətimizin parlaq bir vəziyyət qəbul edəcəyinə ümidimiz də az deyildir.

İştə bundan maəda şimdilik bir şey demək olmasın gərək.

M. H.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Dün Bakı valisi Məhəmməd Fəthi bəy Quba uyezdindən qayıdıb öz vəzifəsini icraya başlamışdır.

***

Maarif naziri əmr vermişdir ki, təş-rini-əvvəlın [oktyabrın] 20-də hamı məktəblər tədrisə başlasın.

General Mehmandarovun təyini

General S[əməd] b[əy] Mehmandarov Heyəti-Vükəla Rəisi [Baş Nazir] yanında xüsusi məmur təyin olunmuşdur.

Gürcüstan nümayəndəsi

Dün Azərbaycan Hökuməti cənbində [yanında] Gürcüstan Cümhuriyyəti tərəfindən siyasi nümayəndə təyin olunmuş Kartsivadze Bakıya gəlib Xariciyyə nazirini ziyarət etmişdir.

Gürcüstandan ötrü neft

Azərbaycan Hökuməti qət etmişdir ki, ticarət və tranzit şərtnaməsi bağlanılacaqdır. Gürcüstan Hökumətinə üç gün müddətində hər gündə 13 vaqon neft və 2 vaqon cövher göndə-rilsin. Yuxarıda yazılan şərtnaməni bağlamaq üçün bu günlərdə Bakıya Gürcüstan müvəkkili gələcəkdir.

Çörəkçilərin istidası [xahişi]

Məlum olduğu üzrə Bakı dəyirmançılarından Ağabala Quliyev bu vaxta kimi Bakı şəhərinin un və çörək işlərinə nəzarət edirdi. Keçən gün Bələdiyyə İdarəsinə gələn bir çox çörəkçilərin imzaları ilə imzalanmış ərizədən anlaşılmış ki, Ağabala Quliyev öz vəzifəsindən kənar edilmişdir.

Binaileyh [buna görə], çörəkçilər Quliyevin çörək və un işində olan təc-rübəsini və camaat işlərində göstərdiyi məharət və xəbərdarlığını nəzərə alıb da Bələdiyyədən xahiş edirlər ki, mərqum [adı çəkilən] Quliyev dübarə öz vəzifəsinə iadə edilsin [qaytarılsın].

Zibil (süpürüntü) yandıran buxarı-lar

İdarənin qərarına binaən şəhərin müxtəlif mərkəzlərində iyirmi ədəd

süpürüntü (zibil) yandıran buxarlar təmiri məsələsi təhti-qərara alındı. Bunun üçün 113 min rublə xərc ediləcəkdir.

7 milyon rublə istiqraz

Bələdiyyənin nəqdiyyə [maliyyə] cəhətcə işləri pək fəna olduğu barəsində İdarə tərəfindən dinlənilib axırda qərar verildi ki, Türk Komandanlığından 7 milyon rublə Bələdiyyə məsarifi üçün istiqraz xüsusunda təşəbbüsatda bulunulsun.

* * *

Eylülün [sentyabrın] 30-da Şəhər İdarəsi rəisi İlyuşkinin məruzəsindən anlaşılmışdır ki, şəhərin maliyyə cəhətcə halı çox da yaxşı deyildir. Şəhərin 7 milyona kimi zərəri və 50 milyondan ziyadə borcu vardır. Şəhərin lazımi ehtiyacı, yəni xəstəxana, zibil arabaları, məmurların məvacibini verməkdən ötrü yeni mədaxil lazımdır. Bu qədər müşkül halda olan maliyyə məsələləri həll olunana qədər, Şəhər İdarəsinin Maliyyə şöbəsi qət etmişdir ki, Azərbaycan Hökumətinə müraciət edib faizsiz milyon yarım borc istəsin.

* * *

Dəmiryolları naziri [müfəttişi] mühəndis Pərviz Mirzə hamı mövqif [stan-siya] naçalniklərinə (Poylu mövqifinə kimi) müraciət edib, mövqiflərdə Bakı bon puluyla Nikolay və Kerenski pul-larının bərabər qiymətlə işləməsinə xahiş etmişdir.

Kiçik zabitan [zabitlər] məktəbi

Gəncədə kiçik zabitan məktəbi fəaliyyətə başlamışdır. Kimin aşağıda əsası zikr olunan [adları çəkilən] məktəblərdən şəhadətnamələri olanlar, məktəbə daxil ola bilər:

- 1) Gimnaziya;
- 2) Realnı məktəbi;
- 3) Ticarət məktəbi;
- 4) Kadet korpus məktəbi;
- 5) Edadi sənaye məktəbi;
- 6) Ərazi məktəbi;
- 7) Darülmüəllimin;
- 8) Ali darülmüəllimin;
- 9) Bəhriyyə [dənizçilik] məktəbi;
- 10) Ali-ibtidai məktəbi;
- 11) Şəhər məktəbləri;
- 12) İki sinifli xalq məktəbi;
- 13) Yunkerlər məktəbi;
- 14) Azad əsgərlik şəhadətnaməsi;
- 15) Əvvəlinci dərəcə şəhadətnaməsi;
- 16) Xalq müəllimi şəhadətnaməsi;
- 17) Sənət məktəbi;
- 18) Tiflisdəki Bağbanlıq məktəbi;
- 19) Ev müəllimi şəhadətnaməsi;
- 20) Bakıdakı Səadət məktəbi;
- 21) Tiflisdəki Ruhani məktəbi;
- 22) Tiflisdəki Əli və Məhəmməd ruhani məktəbi;
- 23) Hərbi feldşer məktəbi;
- 24) Ali sənaye məktəbi.

Bələdiyyə Şurası

Sırağa gün Qasım Qasımovun təhti-sədarətində [sədrliyi altında] olaraq Bələdiyyə Şurasının iclası vüqu bulmuşdur. Əvvəlcə Bələdiyyə Şurası üzvü Roxlin və Bələdiyyə İdarəsi üzvü M[əlik

bəy] Soltanovun öz vəzifələrindən istefaları ərizə[sı] dinlənib, Şura tərəfindən qəbul edilmişdir.

Bə'dəhu [ondan sonra] məsaili-cariyyədən [cari məsələlərdən] hifzüssihə [gigiyena] və su işlərinə baxan şöbələrə üzv intixabı [seçilməsi] məsələsi məhəlli-müzakirəyə qonuldu. İntixabat nəticəsində mühəndis İbad Əliyev su işlərinə baxan üzv 32 səs ilə intixab edilmişdir. Həmçinin Yaqub Mehdiyev Bələdiyyə rəisi müavinliyinə ildə 15 min rublə məvacib ilə intixab edildi.

Bir buçuq milyon rublə istiqraz

Bələdiyyə İdarəsi üzvü Pleskaçevskinin layihəsilə Bələdiyyənin məsarifi-cariyyəsi [cari xərcləri] üçün Azərbaycan Hökumətindən bir buçuq milyon rublə istiqraz etmək əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə təhti-qərara alındı.

Sonra Darüleytamın [yetimxananın] çocuqlara məxsus xəstəxanaya təbdil edilməsi [çevrilməsi] məsələsi bir çox mübahisəyə uğradı.

Axirüləmr [nəhayət] qərar verildi ki, upravanın layihəsi qəbul edilsin və Darüleytam çocuq xəstəxanasına təbdil edilsin. Bununla bahəm, Bələdiyyə İdarəsinə təklif edilir ki, Bələdiyyənin darüleytam idarələrinə ciddi nəzarət etsin.

TİFLİS XƏBƏRLƏRİ

Tiflis qəzetələrində gürcü Daxiliyyə Nəzarətindən böylə xəbər verirlər.

Daxiliyyə Nəzarətinin cənbindəki [nəzdindəki] xüsusi heyət xəbər almışdır ki, sabiq gürcü bəy və knyazları sabiq zadəgan rəisi Baqraton-Davidovun evində gizli müşavirələr yapılırlar. Bu müşavirələrdə keçmiş inqilab zamanı onlara verilmiş zərərin Qori uyezdi kəndçilərindən alınması məsələsi müzakirə edilmişdir. Hökumətdən gizli xüsusi zadəgan dəstəsi təşkil edib, bu növlə kəndçilərdən zərərləri almaq qətd olunubmuş. Bu dəstə 1905-ci ildən bəri Abdüşelişvili tərəfindən təşkil olunub da, Qori uyezdiyə baş çıxaran “Qara zadəgan üzlüyü” məramnaməsi ilə tərtib ediləcəkmiş. Həmin firqənin sabiq üzvləri də bu yeni təşkilatda iştirak edəcəkmişlər. Daxiliyyə nazirinin əmrilə Georgi, David və Vasili Baqraton-Davidovlar, Roman və İvan Bektabekovlar, Aleksandr Dekanozov, Yusif Tarkanov həbs edilmişlər. David Baqratonu həbs etdikdə, axtarış nəticəsində Varvara Baqraton adına bir vəkalətnamə tapılmışdır. Bu vəkalətnamə mövcubincə [əsasında], 1907-ci sənədəki zərəri pul ilə və mal ilə yığmağa vəkil olunubdur. Varvaranın zəhmətinə görə ona “hərbi qənimətdən” böyük mükafat veriləcəkmiş. Bu qaragüruhün təşkili Gürcüstan Hökumətini gələcəkdəki iğtişəşdən xilas edir.

Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında mal mübadiləsi

Gürcüstan Cümhuriyyəti Maliyyə Nəzarətindən Qərz [borc] şöbəsi dəftərxanasının naziri [müfəttişi] Azərbaycan

can Cümhuriyyəti siyasi nümayəndəsindən rica etmişdir ki, Azərbaycan Hökuməti indində [nəzdində] Gəncə quberniyasından Tiflisə kəndir yağı gətirmək barəsində təşəbbüsatda bulunsun. Bu yağ kağız pul təb'indən [çapından] ötrü ən lüzumlu bir şeydir.

Qəndin buğda və arpayə təbdil [mübadilə] ediləcək müqaviləsi icrasına məbni [əsasən], Tiflisdən Gəncəyə 4 vaqon qənd göndərilmişdir.

ƏRBABİ-HİMAYƏNİN NƏZƏR-DİQQƏTİNƏ

7 yaşında bir oğlum iki sənədir ki, şikəst olmuşdur. İmdi həkimlərin dediyinə görə, uşağa gəzməkdən ötrü qoltuq ağacı lazımdır. Bu ağacın fiatı isə 900 rublədir. Bakı əhalisinə üzümü tutub rica edirəm ki, mənə köməkdə bulunsunlar. Allah eşqinə uşağa müavinətdə [yardımda] bulunsunlar.

Pozenovski küçə, ev nömrə 18.

Məhərrəm Məhəmmədrza oğlu.

QUBERNİYA ƏHVALI (VİS-QUBERNATOR [VİTSE-QUBERNATOR] MÜSEYİB BƏY İLƏ MÜSAHİBƏ)

Bakı quberniyası xüsusunda bəzi məlumat almaq məqsədi ilə mühərririmiz Bakı Vali müavinini Müseyib bəy ilə müsahibədə bulunmuşdur. Müseyib bəy cənabları bu xüsusda demişlər ki:

“Bu gün Bakı quberniyasının bütün dairəsi bizim təhti-idarəmizdədir [idarəmiz altındadır]. Ancaq Lənkəran uyezdində Lənkəran şəhəri və ətrafı qeyd olaraq hələlik bizə təbəiyyət [təbəçilik] etmirlər. Oradakı müsəlləh [silahlı] dəstələr bu vaxta kimi mühəribəsiz təhti-təbəiyyətimizə girməmişdir. Lakin bunu da demək gərək ki, bu sonku müzakirətdən anlaşılımış ki, Lənkəran qarnizonu da tərki-dava edib, bu günlərdə tərki-silah edəcəkdir. Quberniyanın sair uyezdlərində həyatı-ictimaiyyə ən adi bir surətdə davam etməkdədir. Ərzaq cəhətdən ucuzluq və bolluq hər yerdə müşahidə olunur. Yolların səlamətliyi, uzaq kənd və qəsəbəçələrdə olan sükun və rahatlıq və istirahət ən kafi dərəcədədir. Uyezdlərdə qəhətlik və bahalıq ancaq qənd, çay, manufaktur və neft kimi əşyada müşahidə olunur. Uyezdin mərkəzi şəhərlərində xəzinə idarələri, məhkəmələr və şəhər idarələri qərari-sabiq üzrə təşkil edilmişlər. Bəzi mərkəzlərdə kəndxudalıq əvəzində bələdiyyə idarələri təşkil edilmək xüsusunda da təşəbbüsatda bulun[ul]muşdur. Piyada və atlı qaraqollar [qarovullar] hər bir şəhərlərdə bərqərarıdır. Zəbtiyyə idarələrinə gəldikdə, bu işlər dəxi get-gedə təhti-intizama [intizam altına] alınmaqdadır. Polis idarələri hər bir lazımlı məhəllərdə açılıb, polis məmurları təyin edilmişlər. Polis dairələrində atlı və piyada zəbtiyyələr təşkil edilmişlər. Postaxana və teleqraflar öz sabiqki qaydaları üzrə işləyirlər. Bütün Kür çayı boyu, Qala-

qayından başlamış Bankəyə kimi çay paraxodları işləməkdədir. Ərəş, Şamaxı və Cavad uyezdlərində bir çox kənd və qəsəbəçələr var ki, əhalisi qaçıb bağ, bostan və əkinəcləri sahibsiz qalmışlar. Bu qaçqınlar vilayətimizdə görünən sülh və asayışı görüb əcələ ilə [təcili surətdə] bizdən izin hasil edirlər ki, öz vətənlərinə övdət etsinlər [qayıtsınlar].

Lənkərandakı müsəlləh qoşun ilə tərki-silah barəsində bizim müzakirəmiz bu günlərdə xitam bulacaqdır. O zaman bütün quberniyada Azərbaycanın hökuməti-tamməsi [tam hakimiyyəti] bərpa ediləcəkdir.”

Məhəmməd Sadiq

TÜRKİYƏDƏ YENİ İAŞƏ QƏRARNAMƏSİ

İstanbulda nəşr edilən “Vəqt” qəzetəsi mühərriri İaşə naziri Kamal bəylə görüşüb atidəki bəyanatı eşitmişdir:

“İaşə qərarnameşinin bu həftə intişar edəcəyinə [nəşr olunacağına] nəzərən, yeni qanunun tətbiqinə ağustos ayının ibtidasından [əvvəldən] etibarən başlanacaqdır. İaşə Nəzarəti Məclisi-Vükəlaya daxil bulunacaq və yeni nəzarət müxtəlif şöbələrlə, mübayiat [tədarük] və tövziat [paylaşdırma] xüsusatıyla [məsələləri ilə] iştiaql etmək [məşğul olmaq] üzrə iki böyük dairəyə ayrılacaqdır. Yeni qanun başlıca üç mühim nöqtəni ixtiva [əhatə] etmək-

dədir. Bunlardan birincisi nəzarətin vəzifə [nazirliyin vəzifələri] qismisi, ikincisi nəzarətə verilən səlahiyyətlər, üçüncüsü də mücazat [cəzalar] fəslini təşkil etməkdədir.

Vəzifə qismindəki məvadda [mədələlərə] görə, İaşə Nəzarəti müamiliyyəticariyyəyə [ticarət əməliyyatlarına] doğrudan-doğruya [birbaşa] bir müdaxilə icra etməyəcək, tacir ilə bir rəsmi daire [qurum] kimi deyil, daha çox bir tacir kimi hərəkət edəcəkdir. Bu surətlə müəyyən əsaslar daxilində piyadasada [bazarda] ticari bir rəqabət tövlidinə [yaranmasına] uğraşılacaqdır. Əşardan bir qaç misl yerinə yalnız bir misl alınacaq, digər ehtiyacat [ehtiyaclar] piyasadadan peşin [nağd] para verərək mübayiə [satın almaq] surəti ilə tətmin [təmin] olunacaqdır. İdxalat və ixracat beynindəki [arasındakı] müvazininin pozulmamasına çalışılacağı kimi, bunlar arasındakı nisbət daima göz önündə tutularaq, ona görə tədabir ittixaz olunacaqdır [tədbirlər görülməkdir]. Bunlar üçün yeni Nəzarətə [Nazirliyə] firqə əzasının da [partiya üzvlərinin də] təsvib etdiyi vəchlə [bəyəndiyi kimi] kafi dərəcə vasi [geniş] səlahiyyət verilməmişdir. Qanunun mücazat [cəzalar] fəslinə əski İaşə qərarnameşinə nəzərən daha az mücazəti [cəzani] istida [tələb] etməkdədir.

Yeni İaşə Nəzarəti aldığı vəsait və səlahiyyətlərə müqabil, əhali ilə bərabər, hər bəntəqəsi xaricində bulunan ordunun da İaşəsini dəröhdə etmişdir [öhdəsinə götürmüşdür]. Hər b

məntəqəsi olan yerlər şimdilik yenə cəhəti-əsgəriyyə tərəfindən işə olunacaqdır.”

Kamal bəy məmurların pək acıqlı bir vəziyyətdə olduğunu və bunlara nə yapımaq təsəvvüründə bulunulduğu [nu] istifsar edən [soruşan] mühərrirlərimizə cavabən: *“Hər halda ilk işim məmurların tərfihi-əhvalına [rifahını yüksəltməyə] çalışmaq, onların ac qalmasına meydan buraxmamaq və sui-istimalın [sui-istifadənin] önünü almağa uğraşmaq olacaqdır”* deyə müqabilədə bulunmuşdur.

Məmurlara hər ay müntəzəmən ərzaq verilməyə çalışılacaqdır. Yeni qərarnamənin tətbiqi ilə vəziyyətdə eycə bir səlah [yaxşılaşma] hüsula gələcəyi qəviyyəni [qüvvətlə] məmul olmaqla [ümid edilməklə] bərabər, həman bu qərarnamə nəşr edər-etməz, ortalığın sütliman [tamamilə, heç bir problem qalmadan] düzəlməyinə inanmaq da pək ziyadə safdillik [sadəlvahlük] olar. İaşə işi, böyük və çətin bir işdir. Məmləkətin mənabeyi-iqtisadiyyəsi [iqtisadi mənbələri] dörd sənəlik bir hərəb ilə çox əskilmişdir. Xalq birdən-birə böyük şeylər bəklər və həman sülh zamanının övdətini [qayıtmasını] istər isə, təbii, bu qabili-icra [icrası mümkün] olammaz. Mə’həzə [bununla belə], Kamal bəyin təminatına görə, hər dürlü qeyrət sərf olunacaq, hər dürlü himmətdə bulunulacaq, qabili-icra olan şeylər sırasıyla, peydərpey [bir-birinin ardınca] möveyi-tətbiqə qonulacaqdır.

XARİCİ XƏBƏRLƏR

Petroqradda

Petroqraddan Tiflis qəzetələrinə xəbər verirlər ki, bu az zamanda siyasi inqilab gözlənilməyindən, şəhər əsəbi bir vəziyyət almışdır. Əksinqilabın qarşısına hökumət tərəfindən ciddi tədbir görülür. Sərhəddə zirehli avtomobillər gəzişir. Bir çox soqaqalarda pulemyotlar qoyulmuşdur. Əhali evlərindən dıışı çıxmayırlar.

“Royter” acentəsinin nəşr etdiyi [yaydığı] məlumata nəzərən, Amerika dövlətinə xəbər verilmişdir ki, Petroqradda 12 yerdə yangın vəqə olub, soqaqalarda qətl və qarət hökmfərmaadır [hökm sürür].

Petroqraddan Nikolayevə xəbər verirlər ki, Kronştadt, Helsingfors və Sveaborqda duran vaporlar Neva çayına girib, Petroqrad sahilində qərar tutmuşlar. Vaporlardakı toplar şəhərə doğru çevrilib, paytaxt atəş altında saxlanılmaqdadır.

* * *

Ermənistan Cümhuriyyətinin Daxiliyyə] naziri Erməni Şurasına layihə təqdim edib, teleqrafda “Markoni” aparatında erməni hərflərinin işlənməsini xahiş etmişdir. Bu layihə Şura tərəfindən qəbul olunub, bu il təşrinisani [noyabr] ayından işlənəcəkdir. Poçta müəssisələrində teleqraflar erməni və rus dillərində qəbul olunacaqdır.

* * *

Sabiq Şəhər rəisi Zoryan Axalsix-

dan gəlmişdir. Onun dediyinə görə, türklərlə ermənilərin əlaqəsi pək gözəldir. Ərzaq məsələsi də artıq eyidir. Əkmək (çörək) girvənkəsi 60 qəpik, yağ 7 rublə yarım, patatesin (kartof) putu 4 buçuq [yarım] rublədir.

Ermənistanda

İrəvandan gələnlərin rəvayətinə görə, Erməni Cümhuriyyətindəki qaçqınların ədədi yarım milyona varmışdır. Bunların çoxusu ərzaq qəhətliyindən və müsri [yoluxucu] naxoşluqdan ölürlər. Burada ərzaq məsələsi artıq müşküldür. Xaricdən mal gəlməyir. Malların qiyməti o qədər artıqdır ki, bazardan bir şey almaq heç mümkün deyildir. Məsələn qəndin girvənkəsi 40 rublə, çay 120 rublə, əkməyin girvənkəsi isə 4 – 4 yarım rublədir. Meyvəcat Tiflisdəkindən bir az ucuzdur.

Müsəlmanlar İrəvandan və quberniyadan çıxmaqdadırlar.

Hindistanda iğtişaş

“Tayms” qəzetəsinin müxabiri [müxbiri] Kəlküttədən verdiyi məlumata görə, eylülün [sentyabr] 10-da Hindistan müsəlmanları arasında iğtişaş başlamışdır. Buna səbəb İngiltərə qəzetələrinin birində yazılmış və müsəlmanları təhqir edici məqalə olmuşdur. Bəzi yerlərdə polis tərəfindən üsyançılara atəş açılmışdır. Üsyançıların başçısı ölüb, neçə nəfəri də yaralanmışdır.

Rabindranat Taqorun həbsi

Stokholmdan xəbər verirlər ki, Hin-

distanda polis tərəfindən təqib edilən məşhur hind ədibi Taqor həbs edilmişdir.

ALMANIYANIN HƏRBİ VƏZİYYƏTİ

Berlindən 27 eylöldən [sentyabr-dan] Gürcüstan Teleqraf Acentəliyinə verilən xəbərlərə görə, Reyxstaqın Baş Komitəsində general fon Versberq hərbi nazir əvəzindən Reyxs-kanslerin nitqindən sonra qərb cəbhəsi müharibələri haqqında işbu bəyanatda bülünmüşdür:

Hücumumuzu dayandırdıqdan sonra ümumi vəziyyət büsbütün dəyişdi. Biz hücumdan müdafiəyə keçmək məcburiyyətində qaldıq. Düşmənin əvvəlinci təzyiqi Manr xətti əleyhinə başlandı. Əvvəllərdə düşmən bir çox müvəffəqiyyətlərə nail oldu. Hazır durmuş ehtiyat hissələrimiz vasitəsi ilə təcili surətdə cəbhəmizi möhkəmləşdirməyə nail olduq. Xətlərimizi hərbi nöqtəyi-nəzərindən En, Vel nəhrləri civarlarından geri çəkmək məsələsi gözəl surətdə tərəfimizdən icra edilmişdir. Ləvazimati-hərbiyyə və ərzaqın çox[u] tərəfimizdən işlənilmişdir. Düşmənin mükərrərən [təkrar-təkrar] yapdığı qanlı təərrüzləri [hücumları] tərəfimizdən dəf edilmişdir. Böyləliklə düşmənin əvvəlinci təərrüzləri bir qədər müvəffəqiyyətli olmuşdur. Şu təərrüfat hərbi əhəmiyyəti haiz kimi baxılarsa, müvəffəqiyyətsiz olmuş kimi tələqqi [qəbul] ediləcəkdir.

Ağustosun 8-də Anqr ilə Avru arasındakı ingilislərin təərrüzləri bizim komandanlığa gizli deyildi, fəqət düşmənin buradakı müvəffəqiyyətinə bir çox tankların iştirakı və havanın namüsa idliyi səbəb olmuşdur. Anqr ilə Avru arasında düşmənin bizim xətlərimizə soxulması Mondidyedən cənuba çəkilməmişə bais olmuşdur. Eylülün 10-da başlanmış buradakı düşmən təərrüzləri gecikmişdi. Eylülün 13-də düşmən Uaza ilə En arasında təərrüzə keçdi. Biz isə kanal və Elet arxasına çəkildik. Şimalda Karyo ilə Somma arasında ingilislər hücumlar yaptılar. Biz müharibəyə əvvələn hazırlanmış arxa xəttimizdə başladıq. Bura sipərlərinin də layiqli olduğunu düşündüncə, əvvəlki möhkəm sipərlərimizə çəkildik. Biz çəkildiyimiz ərazi bir çox zamandan bəri müharibə meydanı olduğundan naşi xarabazara dönmüşdür. Burası ən yaxın zamanda düşmənin qoşunlarına belə fəna təsirlər bağışlayacaqdır. Yeni sipərlərdə düşmənin gələcək təərrüzlərini bəkləyəcəyiz. Düşmənin külli qüvvəsi təərrüzünə düşər olma[ma]q qəsdilə Epir ilə La-Base arasındakı xətdə geri çəkilməyə məcbur olduq.

Burada biz kanalı da buraxdıq. Eylülün 12-də ingilis-amerikalıların təərrüzləri Sen-Mişel xəttinə tərəf çevrildi. Buranı biz düşmən hücumundan əvvəl təxliyyə etmişdik. Əlbəttə ki, biz müdafiə etdiyimiz üçün bir çox əsir və qənam [qənimətlər] verməklə böyük tələfata düşər olduq. Biz deyə bilərik ki, düşmən hücumun əvvəlinci günləri tələ-

fatsız müvəffəqiyyətlər qazanmış, fəqət sonra isə düşmən külli tələfata düşər olmuşdur. Amerika qoşunları da bizi qorxuya salammaz, biz onlarla da bacaracağıq. Bizi düşündürən məsələ, tank məsələsidir. Biz onlar əleyhində də layiqincə müsəlləh [silahlanmış] olduğumuz halda çıxacağıq. Onların dəf'i texnika məsələsi olmayıb, əsəblər məsələsi kimi görülür. Düşmən əxbarı indi xüsusi bir aramlıq [təmkin] ilə oxunmalıdır. Düşmən bizim ruhumuzu öldürmək qəsdilə müvəffəqiyyətlərini böyüdürlər. Bizim qoşunlarımız öz komandanlarına layiqincə inanırlar.

KONT ÇERNİNİN MÜHİM BİR NİTQİ

Məclisi-Əyanda sabiq Xariciyyə naziri Kont Çernin siyasəti-daxiliyyə ilə siyasəti-xariciyyə arasında ahənk lüzumundan bəhs edərək, siyasəti-xariciyyənin alman siyasəti olmasından dolayı izhari-məmnuniyyət eyləmiş [məmnuniyyətini bildirmiş] və bunun hökumətin, Almaniyə ilə olan ittifaqı daha sıxı bir hala gətirməyə qeyrət etməsi ilə təzahür eylədiyini, halbuki şimdiki qədər təqib edilən siyasəti-daxiliyyənin Avstriyanın qüvvəyi-müqavimətinə toxunduğunu və düşmənləri hökmdarlıq əleyhindəki siyasətlərində təşci etdiyini [cəsərləndirdiyini] söyləmiş və demişdir ki: *“Etilaf, Almaniyəyə qarşı olan sarsılmaz sədaqətimizi görərək, bizi heç bir zaman bir sülhi-münfəridə*

[tək başına sülh] əqdinə sövq edəmməyəcəyini anlayınca, bizə qarşı kəndi iddialarınca təvəccöhkarana olan [hüsn-rəğbət bəsləyən] tövr və vəziyyətini dəyişdirmiş, hökmdarlığımızı parçalamaq siyasətini təqibə başlamışdır. Avstriya-Macaristan hərbin davamı müddətincə Almanıyanın ya dostu və ya düşməni ola bilər. Fəqət Almaniyaya qarşı bitərəf bir vəziyyətdə bulunması qətiyyəni mümkün deyildir.”

Xətib [natiq] bundan sonra Avstriya-Macaristan ilə İngiltərə arasında bir təzad və ixtilaf bulunmadığını və binaileyh Avstriyanın Almaniya ilə İngiltərə arasındakı müharibədə mütəvəssit [vasitəçi] rolunu oynamağa namizəd bulunduğunu qeyd etmiş və alman Baş Vəkili [Baş Naziri] Kont Hertling tərəfindən Belçikaya dair vüqu bulan bəyanatı-axirəyi [axırını bəyanatı] böyük məmnuniyyətlə qarşılımış və: *“Bu mümtaz [seçilmiş] hökumət adamının etidalı [mötədilliyi], hərbin düşmənlərimizin xəyalpərvəranə niyyəti-fütuhatcuyanələrini [xəyalpərstcəsinə fətehlilik niyyətlərini] tərək etdikləri gün nəhayət bulacağı xüsusunda Almaniya üçün bir təminat təşkil etməkdədir. Almaniya Baş Vəkili kimi Lloyd Corc və Xariciyyə nazirimiz də bəyanatları vəchi ilə [bəyanatları üzrə] sülh təkliflərini tədqiqə amadədir [hazırdırlar]. Buna rəğmən, heç kimsə bir təklifdə bulunmaq istəməyir.*

Bu vəziyyətdən çıxmaq, ancaq iki zümranin sülh təkliflərini, bunları müqayisə və etilaf [uzlaşma] təmini imkanı

tədqiq edə [axtara] biləcək bir bitərəf dövlətə tövdi [təqdim] etmələri ilə mümkün ola bilər. Əgər bir etilaf imkanı varsa, böylə bir təşəbbüsdə bulunmaq lazımdır.”

Xətib nəhayət lehlər [polşalıqlar] tərəfindən vüqu bulan tənqidatı [tənqidləri] rədd edərək, gərək Brest-Litovsk, gərək Bükreş [Buxarest] müsalihələrinin [barışıqlarının] bir barışma sülhü olduğunu və Rumıniyanın bu müsalihə fəsx [ləğv] edildiyi və Bessarabiya kəndisindən təkrar alındığı təqdirdə protestoya qərar vermiş olmasıyla da sabit bulunduğunu [təsdiqləndiyini] bəyan etmişdir.

Qəzetələrin mütaliatı [oxunması]

Qəzetələr Kont Çernin tərəfindən Əyan Məclisində sərd olunan [meydana qoyulan] bəyanatdan bəhs etdikləri sırada müşarünileyhin [adı çəkilən şəxsin] Avstriya-Almaniya ittifaqı haqqında hərərətli bir lisan ilə irəli sürüyü nəzəriyyəti ziyadəsilə təqdir və etilaf hüsulu [uzlaşma meydana gəlməsi] mümkün olub-olmadığını tədqiq etmək məqsədi ilə tərəfeyni-mühari-beynə [savaşa tərəflərin] bitərəf bir hökumətə sülh şərtlərini təbliği xüsusundakı təklifi təsvib eyləyib [bəyə-nib], bundan başqa Məclisi-Əyanda xətiblərdən qismi-əzəmi [çoxunun] Almaniya ilə qeyri-mütəzəlzəl [sarsılmaz] bir ittifaq əqdi [bağlanması] üçün idareyi-lisan etməsini [danışmasını] məmnuniyyətlə tələqqi edirlər.

ELAN

Balaqədəş Kərbəlayı Seyidəli oğlunun 3 yaşar, sarı kəhər, sol ayağı səkilli, sağ qu-lağı yarıq atı Bülbülə kəndindən kənar beş gün əqdəm [qabaq] çöldə otlağa buraxıl-dığı vaxt, itmişdir. Hər kəs tapılmasını Bülbülə kəndində Hacı Əmir Əmirova xəbər versə, 50 manat mükafat alacaqdır.

Müdiriyyət:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**Teleqraf xəbərləri: Almaniyada**

səh. 153. “Prins Maks Baden”: Qəzet-də səhvən “Prens Maks Duya” kimi get-mişdir.

“3 – Baş Vəkil Prins Maks Baden proq-ramını yaxında Məclisə tövdi edəcəkdir.”: Burada “Məclis” deyərəkən, Almaniya imperiyasının ali qanunverici orqanı olan Reyxstaq nəzərdə tutulur.

Müharibə meydanında:**Gürcüstan Teleqraf Acentəsindən**

səh. 155. “Almaniya Kronprins ordusu. Elet-En arasında...”: Kronprins Vilhelm Orduları Qrupu nəzərdə tutulur.

səh.157. “Alman Kronprins... ordusu.”: Kronprins Vilhelm Orduları Qrupu nəzərdə tutulur.

“Press-büro”: burada söhbət Amerika Mətbuat Agentliyindən gedir.

Sülh ətrafında:**Bolqariya və sülh**

səh. 158. “Meriç”: Qəzetdə səhvən “Marin” kimi getmişdir.

Bolqariya hadisəti:**Bolqariya inqilabı barəsində
bolşevik mətbuatı**

səh. 159. “...Bolqariyanın Əsgər Nüma-yəndələri Şurası...”: Bolqarıstan Fəhlə və Əsgər Deputatları Soveti nəzərdə tutulur.

“Ferdinand”: 1908-1918-ci illərdə Bol-qarıstan çarı olan I Ferdinand nəzərdə tu-tulur.

“Vilhelm”: 1888-1918-ci illərdə Alma-niya imperatoru olan II Vilhelm nəzərdə tutulur.

Nəzarətlərimizdə

səh. 160. “M. H.”: bu imza Hənəfi Zeynallıya məxsusdur.

Bakı xəbərləri:

Gürcüstandan ötrü neft

səh. 160. “Cövhər”: kerosin nəzərdə tutulur.

Türkiyədə yeni iaşə qərarnameəsi

səh. 164. “Kamal bəy”: “Qara Kamal” adıyla tanınan Əhməd Kamal bəy nəzərdə tutulur.

“Əşər”: Kənd təsərrüfatı məhsullarından onda bir nisbətində tutulan vergi.

“Firqə əzası”: Burada söhbət hakim İttihad və Tərəqqi partiyasının üzvlərindən gedir.

Xarici xəbərlər

səh. 165. “Markoni”: İtalyan mühəndis Qulyelmo Markoni [Guglielmo Marconi] tərəfindən icad edilən teleqraf cihazı.

Kont Çerninin mühim bir nitqi

səh. 167. “Məclisi-Əyanda...”: Avstriya-Macaristan Parlamentinin Əyan palatası (Herrenhaus) nəzərdə tutulur.

səh. 168. “Almaniya Baş Vəkili kimi Lloyd Corc və Xariciyyə nazirimiz...”: Almaniya Baş Naziri Maksimilian fon Baden və Avstriya-Macaristan Xarici İşlər naziri Ştefan Burian nəzərdə tutulur.